

Ընկերութիւնս առաջ եւ կողքէր հա-
տարակութեան ուղարկութիւնը եւ համակ-
րութիւնը հրաւիրել իւր վրայ, բայց
քաջ համոզեալ լինելով այն սկզբունքին
թէ «առաջ գործ, վերջը խօսք», սպասեց՝
աշխատեցաւ, և այսօր իւր արդիւնքը
ի ձեռքն պարգեւեալ հրապարակ կիջնէ:
Որովհետեւ ընկերութեան արդիւնքը
կրթական է, այդ արդեանց վրայ խօսի-
լը ինձ յանձնարարութեան իրեն ուսու-
ննապետ, և ահա ես ուրախութեամբ կու-
գամ կատարել եւ պաշտանիս պարտա-
կանութիւնը:

Ընկերութիւնս 1877-ին կազմուեցաւ
և մէջ ու կէս տարուան միջոցին մէջ
մէջ վարժարան մը կառուցանելու չափ
գրամագլուխ պատրաստելով, առաջին
վարժարանը բացաւ խիզանու խակի
գիւղին մէջ և աշխատեցաւ զայն բարե-
կարգել, առանց անպարկեւ երկուր-
դի մը բացման, որովհետեւ ինքը քաջ հա-
մոզուած է թէ կրթութեան ծաւալման
մէջ աւելի դեր կը կրողայ դպրոցական
ներքին կազմակերպութիւնը քան թէ
անոնց թիւը: Սոյն դպրոցս այսօր ու-
նի 100ի չափ աշակերտ և կընթանայ
Գերմանիոյ մէջ ընդունուած ժողովրդա-
կան դպրոցներու ճրագրով, և այս ու-
սումնական տարւոյ վերջը պիտի ունենայ
իւր ուսումնական աշակերտները: Աշա-
կերտաց զարգացման նկատմամբ զարա-
վար մը տալու համար կընդօրինակեմ
ստո հետեւեալ պարբերութիւնը զոր
քաղած եմ նոյն վարժարանի աշակերտ-
ներէն առ ընկերութեան ուղեւ մի
նամակէ: «Գնե՛ք Տօրմէս աւելի կը սիրեմ,
որովհետեւ դուք իմ հոգւոյս հաց կու-
տաք, իսկ հայրս սոսկ մարմնուս»: ձը-
մարիտ մարդ կը հիւանայ երբ Հայաստա-
նի խորքէն՝ զեւստի մանակ մը զայս
կը գրէ:

Մենք կը կարծեմք թէ հայ-հասա-
րակութիւնը չի գլանար քաջաբերել այն-
պիսի մանուկ մը, որ յիւր օժանդակու-
թեամբ և ընկերութեան աշխատութի-
ւամբ օր մը ազգին և հայրենեաց օգուտ-
կար անդամ մը պիտի ըլլայ:

1879ին ընկերութիւնս ինկատի առ-
նելով իւր ուժերը, երկուրդ վարժարան
մը եւ բացաւ նոյն գաւառի Եղեգիս
գիւղին մէջ, որ ունի 150-էն աւելի ա-
շակերտ և կընթանայ մինչոյն ծրագրով
և միևնոյն ուղղութեամբ:

Ընկերութիւնս մտադիր է երրորդ
վարժարան մը եւ բանալովն յառաջիկայ
գարնան ի Սպայկերտ, ուր պիտի յաճա-
կան 200-էն աւելի հայ մանուկներ, որք
այժմ անխնամ վիճակի մէջ մնացած են:
Կը յուսամք թէ նոյն երեք դպրոցնե-

րով առ այժմ պիտի կարողանամք զարկ
մը տալ խիզանու պատմական հիշատակ
գաւառին, զի նոյն գաւառի շրջակայ
հայաբնակ գիւղերը միմիայն մերձակայ
լինելով, աշակերտք կարող են նոյն երեք
վարժարանները յաճախել շատ դիւրու-
թեամբ, նաեւ ընկերութիւնս աշխատած է
գործունէութեան կեդրոն աշխարհի գիւ-
ղեր ընտրել, որոնք մերձակայ հայաբնակ
գիւղերով չըլլապատուած են:

Ընկերութիւնս կը յուսայ որ անձ-
նուէր աշխատութեամբ և խոհեմ ըն-
թացքով և ազգայնաց միջոց յարգ ցոյց
տուած և աշուհետեւ աւելի եռանդեամբ
ցոյց տալիք համակրութեամբ պիտի յա-
ջողի իւր գործունէութեան շրջանակն
աւելի ընդարձակել և աւելի արդիւնա-
ւորել:

Ի դիմաց խիզանու ուսումնասիրաց
ընկերութեան գործադիր ժողովը:

ՌԱՍՏԱՆԱԿԱՆ
Յ. ՄԵՆՇԵՆԿ

15/27 Յունիս 1881, Կ. Պօլսի Գա-
ղը-Գումրու խան:

Ս.—ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ

17 յունուարի

(ԲՆԵՐՈՒՄԻՆ «ՄԵՂՈՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ»
ԼԵՊԵՐԵ)

Յարգոյ խմբագիր: Յունուարի 9-ին՝
գեղարուեստական ժողովարանի զա-
լինում, Կոնստանտինովն տեղի ունե-
ցաւ թատրոնական ներկայացումն
հայոց լեզուով: Խաղացին երկու պի-
կաններ, այն է՝ Եփրայիմ Գաղսի և
Գիշերակայ տաքը խոր է: առաջում՝
գլխավոր դերը մեծ յաջողութեամբ
կատարեց պ. Մ. Փրիդուկանցը:
Պէտք է նկատել, որ ներկայացման
սկզբում պարոնը փոքր ինչ կամայ
էր լսուում, այնպէս որ վերջին կար-
գի ալմոնիւրից բաւականին դժուար
էր հանգիստանայ ըմբռնել նորա
խօսքերի իմաստն: Բայց յետոյ մի
քանի խրախուսիչ ծափահարու-
թիւնք կարծես ոգևորեցին նորան և
նա այնուհետեւ մինչեւ վերջը լաւ
խաղաց: Վաղջին կնոջ Սինդուխտի
դերը իւր քաղաքական հմտութեամբ
կատարեց ու չմ'օրիորդ Ս. Քա-
մաշկանցին: Մենք ճշմարտութիւնից
շատ չէինք շեղուիլ եթէ պնդեինք
թէ՛ այստեղ հազիւ թէ մի այլ ոք

կարողանար փոխարինել յիշեալ օ-
րիորդին՝ թիֆլիսցի կանանց գերե-
րում, այնքան ճիշդ և բնական էր
նորա խաղը: Ջարմանալին այն է, որ
օրիորդ Սինդուխտեանցին զո-
ւով բնիկ աժգարիտանցի՝ թիֆլի-
սցում երեք չէ եղել և իւր մա-
տաղ հասակից ապրում է Ս. Պե-
տրբուրգում: Ուր մինչեւ ցայժմ շա-
րունակում է իւր բարձր ուսումնի,
յաճախելով Բեսսուսի—Ռիմսկի
կուրսերը: Պ. Ջալալաշահանցին մէ-
ջի ծառայի գերում իւր երգեցողու-
թեամբ, խաղով և խօսելու եղա-
նակով, առհասարակ լաւ էր: միայն
տիպոս որ տեղ տեղ կամայ էր լսո-
ւում և բացի դորանից, վարդուրի
բացմանը յետոյ, երբ ներս էր մտա-
նում առաջին արարողութեան մէջ,
նորա երկրակից բարեկամը և յանձ-
նում է նորան մի նամակ, վերջինս
ազգեստութեան ներքոյ դերասան
երկար ձգձգեց իւր ան ու հաւա-
չանքները որոնք անտարակոյ չէին
կարող ձանձրալն չերել օտարազ-
գի հանդիսականաց: Պ. Ջարկա-
րեանցն աշխուժութեամբ կատարեց
Փարիզից վերադարձած՝ դատարկա-
լիս Ֆրանսի գերը, որ խառն երեք
լեզուաւ կատարելով ճիշտ ու մի լե-
զու չգիտէ:

Մնացեալ դերերն այնքան չնչին
էին, որ նոյա մասին խօսել անգամ
աւելորդ է:

Մի քանի խօսք երկրորդ պիկանի
խաղացողների վերաբերութեամբ:

Ռիան Պետրովիչի գերը գեղեցիկ
կերպով կատարեց պ. Լիսիցեանցի
իւր գրաւի խաղով բառերի ար-
տասանութեամբ և թիֆլիսցուն մի-
այն յատուկ ձևերով ուսանող դե-
րասանը ստեղծեց մեր առաջն. քաղ-
քցի վաճառականի կատարեալ պատ-
կերը և միևնոյն ժամանակ ցոյց
տուաւ թէ՛ ինքն դերասանական
քանքար ունի:

Տարնապաւոր օրիորդ Ս. Քամա-
շկանց, Մարթայի գերում, կրկին
անգամ սուրի վարձաւ անընդհատ
ծափահարութեանց: Ընդհակառա-
ն օրիորդ Ալամադեանցին թոյլ էր

Վեկելի գերում: Այս անհարթութիւ-
նը եւս աւելում եւ օրիորդի անպար-
ծութեան. նա գուցէ առաջին ան-
գամ է թատրոնական բեմ դուրս
գալիս: Վեկելի փեսայուի գերը պ.
Ջարկարեանցն լաւ և համարձակ խա-
ղաց: Փոքրիկ փոքրիկ վերջերում,
նոյն պ. Ջարկարեանցն և պ. Լիսի-
ցեանցն Կովկասի ժողովրդական պա-
րեր պարելով աննկարագրելի զու-
արժութիւն պատմութեան հանդիսա-
կանաց, բուռն ծափահարութիւնից
զահլիճը թնդում էր: մեծ էր հա-
տարակաց ոգևորութիւնը: Նրիտա-
տարդ պարոնները հարկադրեցան
երեք չորս անգամ կրկնել միևնոյն
պարը:

Առհասարակ ներկայացման ընդ-
հանուր տպաւորութիւնը գոհացու-
ցիչ էր:

Յաւօք սրտի պէտք է խոստովանել,
որ այս տարին պիտաների ընտրու-
թիւնը շատ անյաջողակ էր: նախ որ
երկուսն ևս թիֆլից բարբառով էին
ուրեմն, նոյա բովանդակութիւնը՝
հանդիսականաց մեծագոյն մասի հա-
մար՝ փնայ իրեն Terra incognita՝
երկրորդ լրբերտայի բացակայու-
թիւնը աւելի շօշալիւն էր անում
վերջինիս պակասութիւնը: Աւելի
ինչպէս շատերն նկատեցին, փոքր
զանցաւթիւն չէր վասն զի այն ներ-
կայացման բացի բնիկ հայ և օտա-
րագրի հանդիսականաց, ներկայ գըտ-
նըվեցան նաեւ մայրաքաղաքիս ուու-
սաց մի քանի մեծ լրագրների թըղ-
թակիցները որոնք վարանման մէջ
ընկած, մէկին և միւսին գիմելով—
մեկնութիւն խնդրելու նպատակաւ
անկատար, չէին կարող ճիշդ տե-
ղեկութիւն ժողովել մեր ներկայաց-
ման մասին: Ահա այս էր պատճառն,
որ մի օրից յետոյ Новое Время լրագրի
թղթակիցը հետեւեալ կարծիքն
յայտնեց հրապարակօրէն—հայոց պի-
կանների գլխաւոր արժանաւորու-
թիւնը իւր թէ նոյա կարծութիւնն
էր որով բնաւ չէ հարստահարվում
հանդիսականաց ուղարկութիւնը:
Վիթարի կարծիքը որ ամենին պա-
տիւ չէ բերում թատրոնական խմբի

կառավարարիւնին: Վերջիններս
աւելորդ չէր լինի ունենալ մի դոյզն
ինքնասիրութիւն, զոնէ օտարների
առաջ: Իսկ ինչ որ վերաբերվում է
տեղւոյս հայ հասարակութեան, գի-
տեմ և քաջայայտ եմ, որ նա իւր
սովորական վեհանքութեամբ ներու-
ղաւիտ կընի մեր աշխարհ, բայց թատ-
րոնական գործերին անվարժ ուսա-
նողների մի քանի թերութեանց:

Ներկայումս յետոյ, որ վերջացաւ
10½ ժամին, տեղի ունեցաւ մի շը-
քեղ պարահանդէս, և դա տեղեց
մինչև առաւօտեան չորս ժամն: Ժո-
ղովրդեան բազմութիւնը այնքան մեծ
էր, որ պարող զոյգերը տեղի պա-
կասութիւնից ներգրութիւն էին քա-
շում հազգին զահլիճում: Միժող,
խօսակցութիւն, ուրախութիւնը հա-
տարակաց էր: Եւրոպական պարերի մի-
ջոյնն ներկայ հիւրերից մինը «ըզ-
գինկա» գուցէ յանկարծ, արտասա-
նած բառը՝ բերանից բերան թռչե-
լով, կատարելէ զօրութեամբ տա-
րածվեցաւ զահլիճ ներքի բոլոր ան-
կիւնները: Մի ակնթարթում ժողո-
վորդն մի շըջան կազմեց և ահա
սկսեցաւ գեղարուեստական գեղ-
գինկան, որին մասնակցեցան կայսեր
թիֆլիսպահ գնդի մէջ ծառայող
կովկասից զինեորականները, մասնաւոր
անձինք և մի քանի օրիորդներ: Պարող
երկուստարներից զովասանութեան
արժանի են պա. Կալեքին, Անդրու-
նիկով, Միտեանց, իսկ օրիորդներից
Ալամադեանց և Յեղինէ Բիչուրինա
Արգ. վերջին շնորհակալ ուուօրիոր-
դը իւր հիանալի պարով համարձակ
կարել է ասել, որ միանգամայն գե-
րազանցեց թամար թագուհու նա-
մաներին ուուսայ օգնման օպե-
րայում: Ժողովրդեան աղաղակն և
ուրախութիւնը անհարկն է նկարա-
գրել, անգաղար ու բուռն ծափահա-
րութիւնը ականջ էր խլացնում:
Նրկան արգարե կատարեալ գեղա-
րուեստական դարձաւ:

Ներկայացումն արեգործական նը-
պատակաւ էր: դրանից զոյգացած
գումարի մի մասն, հայ ուսանողներն
կանխիկ որոշեցին ուղարկել Հայաս-
տան:

Նր նպատակը Սան-Ստեփանօյի զանադ-
րութեան մէջ և հայոց խնդիր մնացելը
Հետեւեալ եղաւ: Ներուպայի գործին խ-
կութեամբ խնդրանք լինելու և Բերլինի
զաւթարդութեան 61-րդ յօդուածի առա-
ջանալը:
Ռուսաստանի քաղաքականութիւնն ա-
րեւելեան քրիստոնէից վերաբերութեամբ
և հայոց ազգի մէջ զարգացող յոյսն ու
ակնկալութիւնն ապագայում չէին կա-
րող ճնկատել Տաճկաստանի քաղաքա-
գէտներն, ուստի և տաճկական կառա-
վարութիւնը բնականաբար պիտի աշ-
խատէր հայկական խնդրի զարգացումն
և ծաղկումն արեւելքից դնել, որքան
կ'գործէր Անկախող ազգերու և Ռուսաս-
տանի քաղաքականութիւնը փոխելու
արագընտ, նրան մնում էր միայն
իւր ներքին քաղաքականութեամբ հայ-
կական հարցի մշակման արգելք դնել,
աշխատելով թլացնել հայ տարրն իւր
հայրենիքում և ճնշել նրան: Որքան հա-
մար ամենալաւ միջոց համարեց քրդա-
կան տարրի զօրացումն Հայաստանի մէջ
ի վնաս հայ տարրին:
(Կը շարունակուի):

հիւ այն տէրութեան, որոյ վերայ հայ
ազգի յոյսը ամբողջ դարի ընթացքում
գործնում էր և հաւատն Պէպլի նա աւե-
լի և աւելի հաստատուն դառնում:

Պէտք է ասել, որ ուուսայ կառավա-
րութիւնն էլ իւր կողմից նպաստեց հայ
ազգի շնոր զգացմունքներին դէպի ուու-
սայ կայսերութիւնը: Ազգի մի մասի ա-
ղապարկը մահմետականաց լծից, սո-
րա հաւատար իրաւունքներ վայելելը
Ռուսաստանի սահմաններում և շատ կե-
տերում արտօնութիւն և վայելելը (նոր
նախնիներէն, զրիկացի, հայտարխան-
ցոց, մաճուցոց և այլն) ինչպէս և Ռու-
սաստանի դեպքանագլխութեան պաշտ-
պանութիւնը հայերին օտանան և ուր-
սից արդենեանց առաջ գլխաւոր կետե-
րն էին, որ դրաւում էին հայ ազգի
ուղարկութիւնն և ուրախութիւնն նրան
պատճառում: Բազմաթիւ հայ թէ քա-
ղաքական և թէ զինուորական պաշտո-
նատարները թէ բարձր և թէ ստորին
աստիճանի կարծես հայ ազգի առաջ
գրաւականներ էին ուուսայ կառավա-
րութեան հակադիրութեան դէպի հայ
ազգն ունեցած ուղարկութեան: Հայ

ազգի պատմական փաստերի վերայ հիմ-
նուած այս համակրութիւնը դէպի Ռու-
սաստան նուազել ջանում էին սորա
հակառակորդք՝ թէ քրիստոնեայ և թէ
մահմետական տէրութիւնք ուուսայ կա-
ռավարութեան լոկ աշխարհակալական
նպատակ սեպհականելով և հայ ազգը
թեան վերաբերութեամբ ոչ բայի դի-
տաւորութիւններ յատկացնելով, և իւր-
սի ապացոյց առաջ էին բերում ուու-
տեղական պաշտօնատարներին ունաց ա-
ղապարկեամբ վարելն և նոյա խտու-
թիւններն ու անարդարութիւնները, չա-
րագործութիւններն ու անհաւատարմու-
թիւնքը դէպի հայերը: Բայց վերջին
պատերազմի ժամանակ Ռուսաստանի
քրիստոնէից աղապարկեան Բուլղարիա-
յի աղապարկեան և Ս. Ստեփանօյի
զաւթարդութիւնն 19-րդ յօդուածը ան-
գլղղութելի արաւ: հայ ազգի հաւատար-
մութիւնն ու անկեղծութիւնը դէպի
Ռուսաստան: Այս յօդուածը շարունա-
կութիւնն ու պատին էր հայոց յուսոյ
Ռուսաստանի վերայ և սորա քաղաքա-
կանութեան հայերի վերաբերութեամբ:

Գէթ հայ ազգի միջամասնութիւնն այս
այսպէս հակադէպ է և հակառակ
նրան: Մինչև վերջին ժամանակ ուու-
սայ կառավարութիւնն անմիջապէս
պաշտպանում էր հայերին դեպքանագի-
տական միջնորդութեամբ Տաճկաստանի
և Պարսկաստանի մէջ: իսկ Սան-Ստե-
փանօյի զաւթարդութեան նա յանձն
առաւ միջամտելու Տաճկաստանի ներ-
քին կարգադրութեանց և հայերի վե-
րաբերութեամբ, որով ապացուցեց, թէ
նա հայերին պաշտպանում է նոյա դա-
րաւոր համակրութեան և հաւատարմու-
թեան համար, ոչ թէ ցանկութիւնից
միայն նրանց իրան հպատակեցնելու,
այլ և՛ իւր պատմական կոյման հաւա-
տարիմ մնալու, այն է քրիստոնէից վի-
ճակն արեւելքում թեթեւեղելու, նոյա
բարեկամութիւնն ու սէրը զբաւելու: որ
պարկեան և հպատակ լինէին նորա:
Այս տպաւորութիւնը գործեց հայերի
միջամտութեան վերայ Սան-Ստեփա-
նօյի պաշտպանութիւնն և մասամբ
ցրեց այն կարծիքն, որով ուուսայ տե-
րութեան լոկ աշխարհակալական դիրա-
ւորութիւն սեպհականում էին արեւելեան

քրիստոնէից աղապարկեան անուամբ
և ի հաշիւ սոցա: Սան-Ստեփանօյի պա-
մանադրութիւնն, իրեն նախընթաց դա-
նադրութիւնն անցաւ Բերլինի Եւրոպա-
կան արեւոպայի քննութեան—նորա հետ
և հայոց խնդիրն իրեն նորա մասը նոյն-
պէս անցաւ այնտեղ և առիթ տուեց
հայոց պաշտպանութեան, որոյ խա-
կական նշանակութիւնն այն էր, որ Նե-
րուպային ցոյց տայ, թէ այդ խնդիրը չէ
միայն զարթած Ռուսաստանի քաղաքա-
կանութեամբ իրեն նորա քաղաքական
նպատակներն և սեպհական շահերի ար-
դիւնք, այլ նա ցանկութիւնն է Տաճկաս-
տանի հայերի, որոնք այդ խնդիրը մը-
շակած են ի վաղուց հետ իրանց յա-
րաբերութիւններով Ռուսաստանի, իրեն
Հայաստանին միակ տաճկանից քրիս-
տոնեայ տէրութեան հետ և թէ իրանք
այդ հարցի համար գործել են դի-
վանցարար և ոչ իրեն օտարի գործիք:
Պատգամաւորութեան խորհուրդն էր մի
կողմից հայ ազգի գոյութիւնն և նորա
գլխակցաբար ապրելը յուսով դարերի
ընթացքում ցոյց տալ Ներուպային և
միւս կողմից արգարացնել Ռուսաստա-

տանի տակալու կըլարայ, իսկ միւսը՝
յարտակալը, եւրոպայի զանազան
թողարկողներէ համար, որոց թիւը
այս տարի բաւականին մեծ է: Եւ-
տոպի կըլարուի հաշիւն. եւս պարտա-
կընդի: Ի նկատի ունենալով հանդի-
սականաց խումբը բազմաթիւը պէտք
է ենթադրել, որ վաճառած տոմար-
ները գումարն նշանակուի է:

Մ. Երեւան:

Վ. ԱՌԻՒԽՍ
(Թղթակցութեան ՄԵՂՈՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ)
ԼԵՎԵՐԵ

Անս եւ վերջապէս լոյս աշխարհ ըն-
կայ: Եստեղ, մինչեւ անգամ ամենքը
«Մեղքով» ընթերցողներէ կարծում էին
թէ եւս մեռած եմ: Ես, սիրելի ընթեր-
ցող, ինչպէս տեսնուի եւս, կենդանի եմ
եւ միշտ էլ կենդանի կ'ընամ, այն եւս մե-
ռած չէի, այլ լուր էի, եւ լուր էի ինձ
յայտնի պատճառներով:

Եստեղ քան սկսել իմ նամակը՝ եւս պը-
րագան պարտք եմ համարում ինձ հրա-
պարակելու հնորակերպ «Մեղքով» ամեն-
օրեայ լինելը: Տայե՛ք Աստուած նորա
պ. խմբագրին աւելի ոյժ, եւստեղ եւ կա-
րողութիւն չարժանիք «Մեղքով» հրա-
պարակութեան յօդուած հայ ազգի բա-
րօրութեան եւ յառաջակիցութեան, իսկ
քեզ, սիրելի ընթերցող, եւս ցանկանում
եմ պիտի չկապել իմ քաղաք հայ լրա-
գրերին օժանդակելու համար:

Վերջապէս եկաւ նա: Տէր-Մեղքովը
քահանայ վերջապէս հասաւ: Ազգային
վերջապէս սուրբ քրիստոսիկոն եկեղեց-
այ ժամագոտած պանդակները հնչում են
այժմ եւ բարեկապ ժողովրդականաց
ժամ հրապարակ: Վերջապէս մեր նաղե-
լի եւ փափկասուն տիկինները գաղաթե-
ցին անխնայ եկեղեցայ դուռը փակուած
մնալուն պատճառ. եղբայրն եւ վերջապէս
նոքա եւս հասան իւրեանց ցանկալի նը-
պատակին, ժամ գնալով միմեանց տե-
սելու, խօսելու եւ բարեկամ: . . . Բայց չը
մեղադրենք մեր տիկիններին բարատան-
քի համար եւ մանկը մի բողբէ նրանց
դուրսէն մէջ: Գիւղական կիսանքը առ
հասարակ անտանկի տնտէր է անցկե-
նում, այդ արդէն յայտնի է ամենքին:
Բայց այդ կիսանքը սասած բանը, թէ
միայն կայ Ազգային մէջ, աւելի ան-
տանկի է իգական—քեզոյ սեռի համար,
որը փակուած իւր տան չորս պատերի
մէջ, ոչ ոքի կրնայ չէ տեսնում, ոչ ոքին
չէ ընդունում եւ ոչ ոքին էլ չէ այցելում: . . .
Եւ յիշատի ամենամասնակի է մի պա-
պիկ կեանքը կին մարդու համար, մի-
մեանց տուն գնալ-գալ չկայ հնալիով
որ ամենքը միմեանց բարեկամ ու աղ-
գական են: . . . Կնոջը տանից դուրս
բերողը միայն զէպն է. օրինակ հար-
կանքը, մանկները եւ առհասարակ կե-
ղեցին: Հարսանկութեամբ կամ մանկներուն
է նա պատահում իւր ազգականին, եկե-
ղեցուն է նա հանդիպում իւր սիրելի
աղջկան ու բարեկամուն: . . . Եւստեղ
այս բոլորը աչքի առաջ ունենալուց յե-
տոյ աւելորդ է մեր կանանց մեղադրել,
որ նոքա եկեղեցում խօսում են, որով-
հետեւ, ինչպէս ասացի, եկեղեցին միակ
տեղն է, ուր այդ անբաղձ արարածնե-
րը կարողանում են միմեանց տեսնել եւ
միմեանց սրտի ցուն ու դարձը միմեանց
հաղորդել: . . . Իսկ ինչ որ վերաբերում
է նրանց բարատանքին, այդ մասին եւս
ոչինչ չունիմ տեսնել, որովհետեւ ոչ թէ
միայն կանայք այլ եւ ընդհանրութեանը
վարակուած է այդ սարսափելի անտու-

թողնելը փափկասուն տիկիններին եւ
պատանիք մի բողբէ զէպի աղամբողիկը
եւ տեսնելը թէ նոքա ինչով են պարտ-
աւոր:

պում: Համարեմ թէ ոչնչով, բայց ըստ
մեծի մասին թղթակալով եւ բարատան-
քով: . . . Օրինակի համար՝ եթէ երկու-
սին տեսնու միասին խօսելու, նոքա
խօսակցութեան նիւթը անպատճառ այս
կլինի: Պ. Ս. Եւս տարի անգամին վնաս
կանի, որովհետեւ շատ թանկ գնով բա-
րակ է աւել, բայց այժմ է ժամանակ է:
Պ. Հ. Եւստ անպէտք է, չառնուի է,
դորա համար էլ նորան գործի չեն ու-
ղարկում, այլ թողնել են որ տանը ապա-
խարէ: . . . Այսպէս մէկին միւսին
բարատանքով կծիծաղին, կհռնան եւ օ-
րերը կմթնացնեն: . . . Եւս ազգային գոր-
ծերի, հայկական խնդրի ու շահերի վե-
րայ ամենեւին մտածողներ չը կան: Հա-
զիւ կը գտնես երկու հոգի, որ խօսելու
լինի ազգութեան եւ առ հասարակ ընդ-
հանուրի օգտի մասին, «բայց դուքա էլ
տարաբաղդաբար միայն չնորքի համար
են խօսում, որ ցոյց տան իւր թէ ի-
րանք էլ մի բան գիտեն: . . . Անս դո-
ցանից մէկը մտադիր է «Մեղքով» եւ «Մը-
շակի» մէջ ծագած կրօնական հարցի մա-
սին իւր կարծիքը յայտնել, բայց աւե-
լի լաւ կանիք պարտքը, որ բոլորովին
լուր, որովհետեւ նորա նմանների կար-
ծիքը ոչինչ նշանակութիւն չեն կարող
ունենալ այդպիսի ծանր հարցերի մէջ:

Կ Ա Ր Ս
17 յունվարի
(Թղթակցութեան ՄԵՂՈՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ)
ԼԵՎԵՐԵ

Ամենայն հասարակական գործիչը, լի-
նի նա վարձուր պաշտօնեայ եւ կամ անձ-
նանուէր մի մարդ, պարտաւոր է յա-
մարագուն զէպին իւր գործունէութեանց
հայտը ի հրապարակ հանել ի գիտու-
թիւն ամենեւցուն: Եթէ ոչ, ինքնակող
դատաւորը, ժողովուրդը, նորան հարցա-
քննութեան հրապարակ է կոչում, ինչ-
տուութեամբ հարցեր առաջարկում, նա-
խատում եւ արձանագրում, կամ թէ, աւե-
լի վատ, քունջ ու պղծութիւններով նո-
րա մասին զանազան ծուռ մեկնութիւն-
ներ տալիս եւ բարատանք: Եւս ամե-
նը ինչ որ անում է ժողովուրդը, ի հար-
կէ իրաւացի է, որովհետեւ այդ գործիչը
բոլորովին ժողովրդի համար է գործում,
եւ անտարակոյս էլ իւր գործերն պէտք է
յայտնի լինին նորան, մանաւանդ որ ժո-
ղովուրդն այդ գործիչը բոլոր գործերի
արդիւնաւորող եւ նպատակողն է:

Խմբագրապետ տէր, Կարա քաղաքի
երկուս վարձարանաց նիւթական ողբա-
լի գործիչները տեսնելով մեք, մեր առ-
ազգի ունեցած անհասարակ սրբազան
պարտաւորութիւնը կատարելու համար,
խորհեցանք մեր ձեռնհասութեան չա-
փով օգնել այդ ուսումնարանաց, եւ կա-
մեցինք մի «Հայ թատերական խումբ»
կրթմանի ներկայացումներ տալ յո-
գուտ ուսումնարանաց: Թէպէտ խում-
բին սկզբնական կազմութիւնը մի տար-
ւոյ է մտնում, բայց իւր կատարեալ
հաստատութիւն ստանալը եւ օրինաւոր
կարգի մէջ գրուելն եղած է համարաւ
1880 թուականի սեպտեմբեր ամսոյ
սկիզբէն:

Խումբն ինչպէս իւր առ ազգի ունե-
ցած պարտաւորութիւնն իրականացնելու
պիտի մի բարեգործական նպատակի ձեռ-
նարկեց, ի հարկէ նա իւր պատճի ժամա-
նակին չափով զանազան իւր գործառ-
նութեան մանրամասն հայտը ի հրապա-
րակ հանել ի տես նոյցա, որոց օգտին
գործում էր ինքն: Բայց զժողովուրդ
մի քանի ինքնաձեռնաջ անձինքը, որոց
ընդունակութիւնը միայն խօսելուն եւ
բարեգործական նպատակներին անխոհ-
մութեամբ հարուածներ տալուն է կա-
յանում, պարտաւորեցին մեզ ժամանա-
կից դուրս ի հրապարակ ելնել, հաշիւ

տալ մեր այն գործոց, որ դեռ նոր ըս-
կան են, եւ նորան արդիւնաւորելու հի-
մունքներ տալուն նոր գնելու վերայ
ենք: Բայց որպէսզի մի գուցէ այն հաս-
կացող բազմաթիւ ժողովուրդը որ սկզբ-
նականութեամբ է մեզ եւ միշտ պահել եւ քա-
ջարկել մեր աշխատութիւնը, մի գուցէ,
նոյցանից ունենք խարուրով այն անձ-
նահաճ անձանց վնասակար խօսքերից,
պակասեցնեն խումբի վերայ ունեցած
համակրութիւնն, որ պատահում է
ընդհանրապէս, եւ որը շատ անգամ վը-
նասում է ընդհանրական գործին, ուս-
տի այսպիսի պատճառներու համար, մեք
պարտաւորեցանք, ասում ենք, մեր սա-
կաւածամանակաց գործառնութեանց
հայտը ժամանակից դուրս պատուական
թերթի միջոցաւ ի լոյս հանելու գործ-
նական տեսութիւն թերահաւատից եւ ի
միամտութիւն անմեղաց:

Կարող «Հայ թատերական խումբ»
1880 ամի սեպտեմբեր ամսից սկսեալ
մինչեւ նոյն տարւոյ դեկտեմբերի վերջը
ունեցել է ութն նիւտ, թատերի վերա-
բերեալ գործոց համար անօրէնութիւն-
ներ անելու:

Նոյն չըմանում նա տուել է երեք ներ-
կայացում յօդուտ երկուս ուսումնարա-
նարանաց. առաջին անգամ հոկտեմբեր
ամսոյ 11-ին ներկայացրել է «Կողբալուստ
փոստը», որ ժամանակ նա ստացել է
դուտ արդիւնք 230 ու 25 կ. եւ ծախս
է արել 312 ու 98 կոպէկ:

Երկրորդ ներկայացումն «Թուղթ խա-
ղաղդի կեանքը» եւ «Եւս էլ քի մօյլը-
րութիւն» տուել է նոյեմբեր 30-ին, ու-
րից ստացել է դուտ արդիւնք 271 ու
42 կ., եւ ծախս է արած 268 ու 30 կ.:
Երրորդ ներկայացումն «Սէր եւ նախա-
պաշարմունք» եւ Մոլիէրի «Սէրը բժիշկ
է» տուել է դեկտեմբեր 28-ին, որից
ստացել է դուտ արդիւնք 238 ու 89 կ.
եւ ծախս է արած 289 ու 3 կոպ:

Թիւսին խումբն այս երեք ներկայա-
ցումներէից ստացել է անօրէն դուտ ար-
դիւնք 740 ու 56 կ. (եթէ հարկը քա-
ռատուն ուրեք, յիսուն եւ վեց կոպէկ):
Այս գումարը միացնելով նախկին թա-
րակաւ խումբի վեց ներկայացումներից
մնացեալ 225 ու 27 կ. (երկու հարիւր
քսան եւ հինգ ուրբի քսան եւ եօթն կո-
պէկ) արդեանց հետ, բոլոր արդիւնքի
գումարն կլինի 965 ու 83 կ. (ինն հա-
րիւր վաթսուն եւ հինգ ուրբի ու եօթուն
երեք կոպէկ):

Իսկ իւր ամբողջ ծախսերն այն երեք
ներկայացումաց ժամանակ եղած են 870
ու 31 կ. (ութ հարիւր եօթնասուն
ուրբի երեսուն եւ մէկ կոպէկ), որոց հա-
մառօտ ցուցանիս եւ հետեւեալն է:

300 ուրբի խումբն ուղարկել է Կարսի
երկուս վարձարանաց հոգաբարձութեան
ի նպատ ուսումնարանաց:

184 ու. տալով զինքն է չորս դիւթին
Վ. Նիւտի լաւ աթոռներ:

66 ու. 75 կ. ծախսել է դեկտեմբերին
չինքուն:

22 ու. տուել է արքունի երաժիշտնե-
րին:

16 ու. ծախս է արած դաշիւնի լուսա-
ւորութեան համար:

9 ու. 50 կ. տուել է տոմարներ եւ
աֆիշներ տպելու վարձ:

70 ու. 7 կ. դեկտեմբերին համար
քաղաքի, վարադարի համար կերպարի,
պատուհանաց համար ծածկոյթ եւ այլն:

26 ու. դեկտեմբերին վերայ նկարե-
լու վարձ:

25 ու. պարիկմանքի:

17 ու. 4 կ. ծախսերի վարձ:

19 ու. 55 կ. ներկայացումաց որը շա-
րիկի վարձ:

11 ու. 40 կ. պիւստներ արտադրելու
վարձ:

103 ու. զանազան մանր ծախսերը,

որոս մի առ մի այտուղ համարել չի նե-
րկը ձեր թերթի անձկութիւնը, միայն
հետաքրքիր համաբաղդապիւններն հրա-
պարակ ենք դալ եւ խումբին հաշուետո-
ւարը աչքէ անցունել:

Գումարն է 870 ու. 31 կ.:

Խումբն ժողովուրդը զո՛հ անելու հա-
մար, իւր բարոյական աշխատութիւնը
կրքէր չըմանալուց ի գատ, աշխատել է
նաեւ թատերի նիւթական պիտուքների
մասին: Նա յարմարեցրել է իւր բեմը
այնպէս որ շատ անշնչան պակասու-
թիւններով կարելի է ներկայացնել բազ-
մաթիւ ծանր պիւստներ: Իւրաքանչիւր
ներկայացումին խումբն առանձին ուղբ
է դարձրել դաշիւնի լուսաւորութեան, եւ
հանդիսականաց նստելու տեղերուն, որ-
պէս զի որպէս կարելի է չնկատին նո-
քա, պահպանել է նոյնպէս «ամեն տե-
սակ կարգ եւ այլն, որոյմով ցարդ ար-
ժանի է եղած խումբն ամբողջ թատե-
րանէր հանդիսականաց գոհունակութեան
եւ չնորհակալութեան:

Անս սուքա են, խմբագրապետ տէր,
թատերական խումբն իւր քառամեայ
չըմանում ունեցած գործոց համառօտ
հաշուեցուցակը, որը խոստովանում ենք
թէպէտ շատ կողմով թերի է, բայց պար-
տաւորած եղանք այնպէս անելու, եւ
ինքուրմ ենք որ դուք եւս հաճիք ձեր
մտաւակայ թերթից միայ անկիւնում
դեռնելը զայս:

Անգամը հայ թատերական խումբն
Կարող:

Տ. Սոֆիա Վաղարշայ, տ. Ա. Մեղքով
Արարեանց, օր. Ն. Առանձնեանց, օր.
Գարսիանէ Եհրամեանց:

Ա. Վաղարշայ, Գ. Կաճկաճեանց,
Ս. Գրիգորեանց, Ս. Արարեանց, Ա.
Մանուկեանց, Գ. Խաչատրեանց, Ն. Տէր-
Կարբէշեանց, Ռ. Մեղքով-Արարեանց, Հ.
Ստարոյցեանց, Յ. Փիլոսոֆեանց:

Քարտուղար Խաչատուր Կարբէշեանց:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ԽԵՂԻՐ

Յունական հարցի վերաբերու-
թեամբ Կ. Պօլիտ. Polit. Corresp.
լրագրին գրում են: Յունական հարցին
աւելի յաջողակ դիմել է ստանում է
այնտեղի քաղաքագիտական շրջան-
ներում խօսում են որ նա խաղա-
ղութեամբ լինի կարող է ստանալ:
Ստիւտնի ինքը պատրաստ է էլ մի
քանի զինուորներ անելու: Նորա տ-
առաջարկութեամբ կազմվել է թե-
տալայի նոր ռազմագիտական քա-
տէս եւ հրաւարտ են գտնում
աւելի ընդարձակել սահմանադի-
ժը թեսալիայում եւ շատ կարելի
է որ նոյն իսկ Լաւրիսան համաձայ-
նի ստիւտնի Յունաստանին տալու:
Եթէ այս զինուորութեամբ կարելի կը
լինի մեծ տէրութիւնը Տաճկաստա-
նի կողմը քաշել: Ստիւտնը հառ-
կացել է որ Եւրոպան յիշուի ան-
բաւարար է համարում Բարձրագոյն
Գրան ստաւարիւմ սահմանադիւժը:
Սոյիլը փաշան մօտ օրեր նկատեց, որ
Եթէ ինքը կ'մնայ առաջին նախա-
րար յունական հարցը խաղաղու-
թեամբ կ'վերջանէ: Սոյիլը փաշան
խորհուրդ տուեց ստիւտնին բռնել
այնպիսի դիմել, որ ցոյց տայ Բ. Գու-
ռը ցանկանում է խաղաղութիւն եւ
սորա համար մինչեւ անգամ պատ-
րաստ է նոր զորքերով ինքը անելու:
մինչեւ Գունաստանը կ'ստանում վը-
րովել Եւրոպայի խաղաղութիւնը:
Ներկայում Զրախիւս եւ Գերմանի-
ան աշխատում են համադրել միւս

տէրութիւններն ընդունելու: Բ. Գու-
րան ստաւարիւթիւնն եւ սկսել
բանակցութիւնը նորա հետ: Վերջին
հեռագրում Գուռը գործ չէ գնում
զեւս պատմութիւնը խօսքն) այլ
միայն խօսում է խորհրդակցութեանց
մասին դեսպանների հետ: Պօլսում:
Տէրութիւնը նոյնպէս խորհում են պաշ-
տօնական դեսպանաւորովից եւ հա-
ւանական է, որ ընդունեն Բ. Գրան
ստաւարիւթիւնը: Այս ընդունե-
լութիւնը թիւթեպիւնի համար
Բ. Գուռը նոր շրջաբերական կրկում
է, իրեն յաւելուած իւր նախկին
շրջաբերականի եւ յայտնում է նորա
մէջ նոր զինուորութեանց մասին, եթէ
տէրութիւնը ընդունեն Տաճկաստանի
ստաւարիւթիւնը. դրանով նորա
ցոյց կ'տան, որ մտադիր չեն կուրօքն
հետեւելու Բերլինի կոնֆերանսի
որոշումներին:

Յունաստանը ցոյց է տալիս դեռ յու-
նական հարցի որոշման վերաբերութեամբ
մեծ հաստատաւորութիւն եւ զինուորական
մասին խօսք չէ յայտնում, այլ ընդհա-
կառակը աշխատում է ցոյց տալ, որ ի
զէպս պատերազմի ալանացիք եւ բուլղա-
րներ իւր հետ կ'լինին եւ Բալկանեան թե-
րակողու բոլոր ազգութիւնը կ'միանան
տաճկաց իշխանութեան այս թերակողու
վերայ վերջ տալու համար:

Հաւաստի ընկերութեան հեռագրում են
Կ. Պօլսից, որ ուսուսց դեսպան պ.
Նիւտիլովը հրաման է ստացել իւր կառա-
վարութիւնից տեղեկութիւն տալու Բ.
Գուռից այն զինուորների մասին, որ սա
մտադիր է անելու յօդուտ Յունաստա-
նի, բայց զինուորներից, որ յիշած էր
իւր ծանուցագրի մէջ 3-ին հոկտեմբերի
Միւս դեսպաններն էլ սպասում են նոյն
տեսակի հրահանգների իրանց կառավա-
րութեանց, բայց կարծում են, որ Բ.
Գուռը ոչինչ չի հաղորդել տէրութեանց
մինչեւ չտանայ նրանցից պատասխան
իւր շրջաբերականին 14-ից յունվարի:

Կ. Պօլսից գրում են յունվարի 21-ին
Վիեննայի լրագրին «Politische Corres-
pondenz»: Հայոց արքեպիսկոպոս Մկրտիչ
Տիգրանեանը հրաւիրուեցաւ ոստիկանու-
թեան պաշտօնեային, ուր եւ կառա-
նաւորուեցաւ քննութիւնից յետոյ: Եւ
չալ արքեպիսկոպոսը ամբաստանում է
այն պատճառաւ, որ հրատարակել է իր-
րեւ թէ տէրութեան համար մի վտանգա-
ւոր տեսութիւն կ'նշարկուեցաւ բանտարկու-
թեան նոյնպէս եւ տպարանի տէր Ախտ-
եանը, որ տպագրել է տեսքը: Սակայն
կըր հայոց պատրիարքանը բողբէ
իւր հայոցանում հիմնուելով այն օրինաց
վրայ, թէ հայ եկեղեցականների անձնա-
ւորութիւնքն անձեռնմխելի են՝ պրո-
կուրի վարչութիւնը կարեւոր համարեց
յիշեալ արքեպիսկոպոսին պատրիարքա-
րանին յանձնել միայն այն պայմանով,
որ նա քննութեան ժամանակ վկայու-
թիւններ տալու համար ճշտութեամբ դա-
տարան երթեակէ:

ՄԵՂՈՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
(ԹԻՂԹԱԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐ-
ԾԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ)

ՊԵՏԵՐԲՈՐԴ 30-ին յունվարի: Ե-
րեւել մատնադիր Գոստոյիկովու մար-
մինը անից դուրս տանելը նշանակած
է կատարել չափաթիւ իսկ թաղումը
կիրակէ: Երեկ բոլոր մատնադրա-
կան ոյժերն ու բազմաթիւ հանգի-
սականք այցելեցին հանգուցիւր դա-
ղադին: Կրամկոյն շինեց հանգուցե-

